

2023-04-28

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.krim@regeringskansliet.se

FSS remissvar angående Vägar till ett tryggare samhälle –Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67)

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har på remiss för yttrande fått betänkandet Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) från justitiedepartementet. Yttrandet ska inkomma till justitiedepartementet senast 28 april 2023.

Om FSS

FSS är en partipolitiskt obunden förening som företräder cirka 400 socialchefer i landet. Utifrån vår profession och tillgänglig kunskap verkar vi för utveckling av den svenska välfärden.

Sammanfattning av utredningens innehåll

Vägar till ett tryggare samhälle är ett delbetänkande inom ramen för Trygghetsberedningen. Trygghetsberedningens uppdrag är att ta fram underlag kopplat till regeringens arbete för att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Arbetet syftar till att identifiera samhällets viktigaste kriminalpolitiska utmaningar, samt att bedöma vilken förmåga som finns hos berörda aktörer att möta dessa utmaningar. I detta delbetänkande ligger fokus på följande två områden som Trygghetsberedningen anser vara viktiga för att förebygga barns och ungas delaktighet i brott.

- Barns och ungas involvering i gängkriminalitet.
- Våld i barns och ungas nära relationer.

Utredningen ger en problembild av de båda fokusområdena och en analys av de berörda aktörernas förmågor att möta de utmaningar som identifierats. Fokus ligger på det förebyggande arbetet som bedrivs av socialtjänsten, skolan, elevhälsan, hälso- och sjukvården samt i viss mån förskolan och polisen.

Analysen fokuserar på aktörernas förmåga att:

- Upptäcka barn och unga i riskzon,
- Initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser,
- Samverka med andra berörda aktörer,
- Följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

Barn och unga avser i utredningen huvudsakligen barn under 15 år.

Utredningens bedömningar

En stor del av arbetet kopplat till barn och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barn och ungas nära relationer sker på lokal nivå och bedrivs av ett flertal aktörer. Utredningen bedömer att

regeringen behöver förbättra förutsättningarna för aktörerna på lokal nivå genom en tydligare nationell styrning. Utredningen ser behov av ökad kunskap om risk- och skyddsfaktorer, utvecklade rutiner för att tidigt fånga upp barn och unga som befinner sig i riskzon, samt kunskap om vilket stöd som kan ges.

Staten behöver säkerställa att systemet med orosanmälningar till socialtjänsten fungerar som tänkt och att socialtjänsten ges förutsättningar att hantera de orosanmälningar som görs.

Utredningen bedömer att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer i riskzon behöver förbättras, bland annat genom att insatser sätts in i lägre åldrar och i ett tidigare skede. Utredningen ser behov av utvecklad samverkan mellan de centrala aktörerna, bland annat förskola, skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård, civilsamhälle och polisen. Det kräver tydliga strukturer, tillräckliga resurser samt utökade möjligheter att dela information mellan berörda aktörer.

Utredningen ser ett behov av ytterligare kunskap om brottslighetens omfattning, utveckling och karaktär. Fler utvärderingar av det pågående lokala brottsförebyggande arbetet anser utredningen kan bidra med viktig kunskap om vilka insatser som är effektiva.

Vidare ser utredningen behov av ytterligare kunskap om vilka positiva samhällsekonomiska effekter det brottsförebyggande arbetet kan medföra. Mot bakgrund av att flickor och unga kvinnors delaktighet i gängkriminalitet har ökat bedömer utredningen att ett jämställdhetsperspektiv bör integreras i det brottsförebyggande arbetet.

FSS synpunkter på förslag gällande barn och ungas involvering i gängkriminalitet

Ökad nationell styrning och stärkt statligt ansvarstagande

FSS delar utredningens slutsats att det behövs ökad nationell styrning och stärkt statligt ansvarstagande i arbetet med att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. Förslaget att staten ska ta fram ett antal prioriterade åtgärder och säkerställa att dessa vidtas kan ge kommunerna en tydligare riktning och stöd i det förebyggande arbetet.

På en övergripande nivå delar FSS utredningens bedömning om vilka insatsområden som bör prioriteras.

Utredningen framhåller vikten av att identifiera de orosanmälningar som inte lett till utredning, eftersom där kan finnas viktig information om unga i riskzon. FSS delar utredningens bild av att orosanmälningar till socialtjänsten är ett viktigt verktyg för att fånga upp barn och unga i behov av stöd, men det är inte en åtgärd i sig.

FSS menar att insatser för att fånga upp barn och unga i ett ännu tidigare skede bör ges särskild prioritet, fokus och resurser. Här är det av största vikt att en ny socialtjänstlag kommer på plats som gör det möjligt för socialtjänsten att erbjuda snabbt stöd, utan biståndsbedömning. Insatser utan behovsprövning såsom föräldrastöd och öppen förskola genom familjecentralerna är redan centrala komponenter, men fler insatser behöver ges utan bistånd.

För att socialtjänsten ska lyckas ställa om till en mer förebyggande och trygghetsskapande instans behöver det göras i samverkan med alla de aktörer som Trygghetsberedningen räknat upp, inklusive hälso- och sjukvården. Därför är det bra att lyfta in erfarenheter från TSI-arbetet runt om i landet och andra verk samma samverkansmetoder.

Viktigt att arbeta med normer

FSS delar utredningens bedömning om behovet av att arbeta med tidiga, riktade insatser mot destruktiva maskulinitetsnormer. FSS bedömer att fokus bör breddas för att även inkludera femininitetsnormer. Bättre kunskap om femininitetsnormer och deras påverkan på barn och unga

behövs för att utveckla det förebyggande arbetet både avseende barn och ungas involvering i gängkriminalitet och våld i barn och ungas nära relationer.

Kommitté i syfte att stödja kommunernas förebyggande arbete

För att stödja kommunernas arbete för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet föreslår utredningen att en särskild organisation inrättas i form av en kommitté. FSS har svårt att i dagsläget bedöma effekten av att en särskild organisation i form av att en kommitté inrättas. Det mest centrala är att olika statliga initiativ och lagförslag på området hålls ihop, en kommitté kan vara en sådan lösning. En annan kan vara att utöka det uppdrag BRÅ redan fått att stödja kommunernas brottsförebyggande arbete. Det är bra med ett ökat statligt stöd i att utveckla det lokala förebyggande arbetet, ökad kunskap baserad på forskning och utvärderingar och stöd i att utvärdera lokala insatser.

Överenskommelser mellan stat och kommun

FSS anser att förfarandet med att ta fram överenskommelser mellan stat och kommuner för att ge kommunerna ekonomiskt stöd kopplat till olika åtaganden behöver analyseras vidare. Lärdomar bör dras från andra områden där detta varit praxis under många år men fått begränsad långvarig effekt, till exempel området psykisk ohälsa.

På ett övergripande plan ser FSS ett behov av att utredningens förslag bör följas av ett system för ekonomiskt stöd till kommunernas arbete med och utveckling av effektiva insatser. Men hur ett sådant system kan utformas bör utredas vidare.

Förslag gällande våld i barns och ungas nära relationer

Kunskapshöjande insats gällande våld i barns och ungas nära relationer

FSS välkomnar förslaget att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap och information om våld i barn och ungas nära relationer. Ökad kunskap är nödvändigt för att upptäcka utsatthet och riskbeteenden. FSS anser att en kunskapshöjande insats även bör rikta sig till föräldrar. Det är centralt då ökad kunskap och medvetenhet bidrar till att ge föräldrar bättre förutsättningar att uppmärksamma problem och riskbeteenden bland barn och unga. Detta kan bidra till att fler barn och unga med behov får tillgång till stöd och insatser.

Vidare anser FSS att arbetet med våld i barn och ungas nära relationer och frågan om barn och ungas involvering i gängkriminalitet bör hanteras gemensamt i det fortsatta utrednings- och kartläggningsarbetet. Det är inte sällan samma personer som begår båda brotten. Att identifiera samband mellan de båda brotten kan bidra till bättre kunskap och effektivare stöd och insatser.

Kartläggning av insatser för barn och unga som upplevt våld i en nära relation.

FSS ser positivt på utredningens förslag att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att kartlägga vilka insatser som landets kommuner erbjuder barn och unga som upplevt våld i en nära relation. Kartläggningen kan bidra med ökad kunskap om de insatser som erbjuds och hur effektiva de är. Det kan bidra med underlag och vägledning i kommunernas utveckling av insatser för målgruppen. FSS välkomnar att kartläggningen även ska se över vilka insatser som erbjuds unga våldsutövare.

FSS ser positivt på förslaget att Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsunderlag i syfte att öka kunskapen för främst yrkesverksamma som möter barn och unga som utsatts för våld i nära relation. FSS delar utredningens bild av att barn som har bevittnat våld i familjen löper en förhöjd risk att senare både utöva och utsättas för våld i nära relation. Ett större fokus bör enligt FSS riktas mot denna målgrupp och kommunerna bör ges stöd och vägledning i att utveckla effektiva insatser på området.

Jämställdhetsperspektivet

Forskningen visar att det är vanligare att flickor utsätts för våld i en nära relation än pojkar. Det gäller både fysiskt och psykiskt våld samt utsatthet för hedersnormer. Förslagen om ökad kunskap och förbättrat stöd för barn och unga som utsätts för våld i nära relation kan bidra till ökad jämställdhet. Kopplat till förslagen för att förebygga barn och ungas involvering i gängkriminalitet bedömer FSS att jämställdheten kan stärkas genom att ett jämställdhetsperspektiv integreras i det brottsförebyggande arbetet.

Skillnad på förebyggande socialpolitiska åtgärder och förebyggande kriminalpolitik

FSS vill betona att många av de insatser inom socialtjänstens område som görs handlar om socialpolitik, snarare än kriminalpolitik. FSS ser positivt på att utredningen lyft in socialtjänstens förebyggande arbete som en central del för att komma till rätta med barn och ungas involvering i kriminalitet, men vill betona riskerna med att för hårt paketera socialtjänstens insatser som en del av kriminalpolitiska åtgärder. I sammanhanget finns långt fler och större sociala problem än kriminalitet som socialtjänstens insatser har i uppdrag att motverka, såsom barnfattigdom och skadligt bruk och beroende. Ungdomsbrottsligheten i samhället sjunker även om det gängrelaterade våldet ökar.

För att socialtjänsten ska lyckas att vara ett relevant alternativ för människor som vill ha stöd och hjälp med sina sociala problem får socialtjänsten inte ses som ett hot utan en möjlighet. Människor behöver i en högre utsträckning själva välja att kontakta socialtjänsten för råd, stöd och insatser. Blir socialtjänsten en del av kriminalpolitiken (i form av tvång och straff) riskerar socialtjänstens arbete att bli mycket svårare och den misstänksamhet som redan finns gentemot socialtjänstens medarbetare riskerar att förstärkas.

Ekonomiska konsekvenser

FSS ser inte att utredningens förslag i dagsläget kommer att medföra några direkta kostnadsökningar för kommunen. Dock poängterar utredningen att socialtjänsten redan idag har bristfälliga ekonomiska resurser och brist på kompetens att fullfölja de skyldigheter som finns. Dessa områden gäller bland annat det uppsökande arbetet eller att återkoppla i tid gällande orosanmälningar som kommer in. FSS anser att den viktigaste frågan för socialtjänsten just nu är att få till stånd en ny lagstiftning som stödjer flera delar av det arbete som Trygghetsberedningen pekar ut. I det arbetet behövs adekvat resursförstärkning från staten.

Föreningen Sveriges socialchefer

Monica Persson, Ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärden. Vi bedriver påverkansarbete inom socialpolitiska frågor och arrangerar den årliga konferensen Socialchefsdagarna.